

แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2
THE DEVELOPMENT GUIDELINES OF TEACHERS' PARTICIPATION IN
SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NONG BUA LUMPHU PRIMARY
EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2

¹กมลชนก บุญเรืองจักร, ²พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ และ ³ธีระพล เพ็ญจันทร์

¹Kamolchanok Boonruangjak, ²Patcharin Chompuwiset
and ³Teerapol Pengchan

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย
Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

¹Kamonchanok.mymuk@gmail.ac.th

Received: May 24, 2024; **Revised:** June 28, 2024; **Accepted:** August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา 2) เพื่อออกแบบแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และระยะที่ 2 การออกแบบแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ 2.1) การหาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วม

¹ นักศึกษาหลักสูตร ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา บริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

³ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบไปด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.2) การประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษากลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา มี 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1.1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 1.2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 1.3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 1.4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 2) การออกแบบแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา 2.1) แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 2.2) การประเมินแนวทาง ในด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ โดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : แนวทาง; การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู; การบริหารสถานศึกษา

Abstract

This study aims 1) to investigate the components and indicators of teachers' participation in school administration, and 2) to design management guidelines for teachers' participation in school administration. The study was conducted in two phases using Mixed Methods Research. The first phase involved investigating the components and indicators of teachers' participation in school administration with an informant group consisting of five experts. The second phase consisted of designing development guidelines for teachers' participation in school administration, which were divided into two parts. 2.1) Finding ways to enhance teachers' participatory management in school administration. A Semi-structured interview was conducted with an informant group of five experts, and the data analysis was performed by finding the mean and standard deviation. 2.2) Evaluating the development guidelines for teachers' participatory management in school administration with an informant group of five experts. The results of the study were as follows: 1) Four major components and indicators of teachers' participation in school administration were identified, 1.1) Participation in decision-making, 1.2) Participation in operations, 1.3) Participation in benefits, and 4)

Participation in assessment. 2) The design of the development guidelines for teachers' participation in school administration included: 2.1) Ways to enhance teachers' participatory management in school administration, encompassing participation in decision-making, participation in operations, participation in benefits, and participation in assessment. 2.2) Evaluation of the development guidelines in terms of suitability and feasibility, which were found at the highest level.

Keywords : Guidelines; management for teachers' participation; educational institution administrators

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้ คือ เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553: 4) การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งในด้านการแสดงความคิดเห็นการตัดสินใจและการปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินผล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามและสร้างคุณประโยชน์เพื่อสังคม ฮอดจกินสัน (Hodgkinson, 1991: 94) โดยหลักการและแนวความคิดการมีส่วนร่วมเป็นการก่อให้เกิดความเกี่ยวข้องนำไปสู่ความผูกพันที่จะนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลโดยผู้มีส่วนร่วมอาจประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน หรือผู้มีส่วนได้เสีย (วิโรจน์ สารรัตน์, 2551: 59) คุณภาพและมาตรฐานระดับสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย โดยมีพันธกิจ คือ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรวัยทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรและค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ พัฒนาระบบบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วมการบูรณาการการจัดการศึกษา ผู้เรียนมีคุณภาพและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561: 1) การมีส่วนร่วมเป็นการเกี่ยวข้องในด้านจิตใจ และอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลในสถานการณ์ที่จะกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์ที่จะทำใน สิ่งที่บรรลุเป้าหมายของกลุ่มและแบ่งความรับผิดชอบระหว่างสมาชิกในกลุ่มทำให้เกิดการมีส่วนร่วม (จอห์น ดับเบิลยู นิวสตรอม คีธ เดวิส, Jonh W. Newstrom; Keith Davis, 1993: 222) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการของการให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจ เน้นการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของบุคคล ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความ

เชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหา ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ อันถือว่าเป็นหน้าที่การบริหารให้เข้ากับผู้ได้บังคับบัญชา และต้องการให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริง (สมยศ นาวิการ, 2553: 1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดการศึกษา ในด้านต่าง ๆ อาทิ เช่น ด้านวิชาการ ด้านการเงิน ด้านบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และให้มีการบริหารในรูปคณะกรรมการโรงเรียน โดยมีความเชื่อว่าการตัดสินใจที่ดีที่สุดเกิดจากการตัดสินใจของคณะบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดและมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้เรียนมากที่สุด วอลสเตอร์ (Wohlstetter, 1995: 22-25) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้ในการบริหารโรงเรียน เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ที่แท้จริงเกี่ยวกับงบประมาณ บุคคล บุคลากร และหลักสูตร โดยมีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

การบริหารแบบมีส่วนร่วมภายในองค์กรจะช่วยสร้างความสามัคคีต้องการของบุคลากรในองค์กร และช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาให้สูงขึ้น การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาเป็นการช่วยลดความขัดแย้ง และการต่อต้านจากบุคลากรทุกระดับ และช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงานและทำให้สุขภาพจิตในองค์กรดีขึ้น เป็นการสร้างหลักประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในองค์กร และยังช่วยลดงบประมาณในการบริหารงาน มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด รวมทั้งยังทำให้พนักงานกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร จึงเกิดความกระตือรือร้นขึ้นของบุคลากรในสถานศึกษาที่ผู้บริหารได้ให้มีส่วนร่วมในการทำงานในครั้งนี้ ดังนั้น การที่องค์กรจะประสบความสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารจะต้องจัดองค์กรให้มีความรับผิดชอบในหน้าที่ และในสถานศึกษา การจัดการศึกษาจะต้องมีการจัดโดยการกระจายอำนาจให้ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบได้ทำงานในหน้าที่ของตนเอง (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2547:52)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู มีเขตรับผิดชอบดูแลทั้งหมด 2 เขตพื้นที่ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 การบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละบริบท ในขณะที่แต่ละสถานศึกษามีความมุ่งมั่น ที่จะพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตาม นโยบายของการจัดการศึกษาแห่งชาติ ดังนั้นจากเหตุผลและความสำคัญที่กล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในสถานศึกษา การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะต้องมาหาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในสถานศึกษา เพื่อบริหารงานในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ ทำให้สามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุดขององค์กรได้ การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในสถานศึกษาเพื่อให้ผู้บริหารระดับสูงและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นสารสนเทศในการดำเนินการวางแผนและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทในสถานศึกษา

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารระดับสูงและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นสารสนเทศในการดำเนินการวางแผนและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2
- เพื่อออกแบบแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการหาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและเป้าหมาย

ประชากรและเป้าหมาย คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน มาจากการที่ผู้วิจัยกำหนดคุณลักษณะแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งมาจากสถานศึกษาที่มีการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาระยะที่ 2.2 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) โดยเป็นผู้บริหารสถานศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบประเมินแนวทางเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับใน 2 ด้าน ประกอบด้วย ความเหมาะสม และความเป็นไปได้

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และในระยะที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัย ตลอดจน แนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการทางการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา โดยการสร้างข้อสรุปจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่ได้รวบรวมได้ แล้วนำมาสร้างเป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ โดยการประเมินของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยรวม

องค์ประกอบ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.29	0.54	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	4.30	0.57	มาก
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	4.28	0.55	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.27	0.57	มาก
โดยรวม	4.27	0.29	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความเหมาะสมขององค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และแต่ละองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์การออกแบบแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูเขต 2 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

2.1 ผลการวิเคราะห์การหาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา ผลการยืนยันและแปลผลแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีแนวทางพัฒนาจำนวน 5 แนวทาง 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ มีแนวทางพัฒนาจำนวน 5 แนวทาง 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์มีแนวทางพัฒนาจำนวน 5 แนวทาง 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีแนวทางพัฒนาจำนวน 5 แนวทาง โดยผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันผลให้ใช้ได้ทุกแนวทาง คิดเป็นร้อยละ 100.00

2.2 ผลการวิเคราะห์การประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

จากการสังเคราะห์ประเด็นเนื้อหาตามความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 5 ท่าน พบว่ากลุ่มเป้าหมายได้ประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ทั้ง 2 ด้าน แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ของแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ในภาพรวม

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.95	0.22	มากที่สุด
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	4.75	0.44	มากที่สุด	4.85	0.37	มากที่สุด
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	4.70	0.47	มากที่สุด	4.70	0.73	มากที่สุด
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.60	0.60	มากที่สุด	4.65	0.59	มากที่สุด
โดยรวม	4.65	0.52	มากที่สุด	4.65	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินด้านความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาการ

บริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา ในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา ในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ประกอบด้วย การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1997: 213) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ ประกอบด้วย การริเริ่ม ตัดสินใจดำเนินการ และตัดสินใจปฏิบัติการ 2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ ประกอบด้วย การสนับสนุนทรัพยากรการบริหารการประสานความร่วมมือ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ประกอบด้วย ผลประโยชน์ด้านวัสดุ ด้านสังคมและส่วนบุคคล และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล สรุป ขั้นตอนการมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือทุกขั้นตอน คือเริ่มตั้งแต่การร่วมค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร การบริหารจัดการ การติดตาม ประเมินผลและผลประโยชน์

2. การออกแบบแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ประกอบด้วย

2.1. แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหาร

สถานศึกษา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อภิปรายแต่ละด้านดังนี้

2.1.1 ด้านการตัดสินใจ แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ในด้านการตัดสินใจ ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนวทางการพัฒนาว่า ครูควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการทำงาน มีส่วนร่วมประชุมเพื่อนำเสนอเรื่องต่างๆ ที่มีความจำเป็นในการพัฒนาองค์กร การมีส่วนร่วมในการพิจารณาให้ความเห็นชอบหลักสูตร การใช้หลักสูตร มีส่วนร่วม

ในการตัดสินใจวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมต่างๆ และมีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากรแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการพัฒนาองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ ญัตติของ สภามหาวิทยาลัย (2552) ได้กล่าวไว้ว่า การตัดสินใจ เป็นกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มก็ตาม ได้อาศัยความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ รวมทั้งเทคนิควิธีการและทำการหรือแม้แต่สัญญาในการพิจารณาเพื่อวิเคราะห์หาทางเลือกที่ดีที่สุด เหมาะสมมากที่สุดและทำการคัดเลือกสรรทางใดทางหนึ่งโดยเล็งเห็นว่าจะสามารถนำไปปฏิบัติให้บังเกิดผลตามที่บุคคลหรือกลุ่มได้คาดหวังไว้ว่าจะสัมฤทธิ์ผลตามแนวทางหรือทางเลือกได้เลือกไปนั้น ครูควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กล่าวคือกล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้อง ยุติธรรม เพื่อนำมาสู่ความสำเร็จในการทำงานขององค์กร

2.1.2 ด้านการปฏิบัติการ แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ในด้านการปฏิบัติการ ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้เสนอแนวทางการพัฒนาว่า ครูควรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) หมายถึง การที่ผู้บริหาร และครูได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย นโยบาย รวมไปถึงการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้ร่วมกันออกแรงในการทำกิจกรรม โครงการ ร่วมสนับสนุนทรัพยากรเงินทอง หรือมีส่วนร่วมสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ นรินทร พัฒนวงศา (2547: 10) ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานว่าเป็นการมีส่วนร่วมในการบริหารงานและประสานงาน และยังซึ่งสอดคล้องกับ ประสงค์ กลิ่นบรม (2550) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานว่าเป็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการโดยเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมกำหนดสภาพปัญหา การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขและการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์การดำเนินงานครูควรมีส่วนร่วมในการบริหารงานและประสานงานเริ่มตั้งแต่แรกการมีส่วนร่วมกำหนดสภาพปัญหา การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขจนกระทั่งการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์การดำเนินงาน

2.1.3 ด้านการรับผลประโยชน์ แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ในด้านการรับผลประโยชน์ ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้เสนอแนวทางการพัฒนาว่า ครูควรมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (benefits) คือการที่ได้รับผลประโยชน์ในด้านต่างๆจากกิจกรรมโครงการพัฒนาในองค์กร การมีส่วนร่วมผลประโยชน์ด้านการพัฒนาศักยภาพของตนเองจากการร่วมทำกิจกรรมในองค์กร การเสนอแนะการดำเนินงานพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพเท่าเทียมกับ

โรงเรียนอื่น และได้รับการถ่ายทอดความรู้เพื่อนำความรู้มาใช้ในการสร้างผลงานที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1997: 213) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ประกอบด้วย ผลประโยชน์ด้านวัสดุ ด้านสังคมและส่วนบุคคล ขั้นตอนการมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือทุกขั้นตอน คือเริ่มตั้งแต่การร่วมค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร การบริหารจัดการ การติดตาม ประเมินผลและผลประโยชน์ ครูต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาในด้านการรับผลประโยชน์

2.1.4 การประเมินผล แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ด้านการประเมินผล ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้เสนอแนวทางการพัฒนาว่า ครูควรมีส่วนเข้าไปสังเกตการณ์และมีส่วนในการติดตามผลการดำเนินงานของโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาต่างๆ รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงในการกำหนดนโยบาย และการตรวจสอบการบริหารจัดการของสถานศึกษา ควรรู้จักประยุกต์ใช้ประสบการณ์และสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ที่ตนเองมีให้เข้ากับประสบการณ์และความรู้ใหม่ๆ ที่ได้รับมาไปใช้ในการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหาต่างๆได้ อีกทั้งครูต้องรู้จักแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ ประสบการณ์กับบุคลากรของตนเอง เพื่อเพิ่มแนวความคิดใหม่ๆ ให้กับหน่วยงาน ต้องกล้าคิด กล้าแสดงออก เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง และ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความคิดที่ยืดหยุ่น รู้จักปรับความคิดของตนไปตามสถานการณ์ สอดคล้องกับพัชรินทร์ เล็กสวัสดิ์ (2549) ได้กล่าวไว้ว่าเป็นการควบคุมกำกับและประเมินผลแบบมีส่วนร่วมเป็นเสมือนการเรียนรู้จากการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากใช้วิธีดำเนินงานที่แตกต่างออกไป เพราะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประชาชนในท้องถิ่น พัฒนาหน่วยงานและการตัดสินใจของผู้วางนโยบาย ทั้งสามส่วนนี้จะดำเนินการไปพร้อม ๆ กัน จำเป็นต้องมีการวัดความก้าวหน้าและผลการตัดสินใจของความก้าวหน้าและผลที่เกิดขึ้นด้านสุขภาพในชุมชน

2.2. การประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ในด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ โดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับคำกล่าวของ สมยศ นาวิการ (2553: 1) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการของการให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ เน้นการมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหา ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ อันถือว่าผู้บริหารแบ่งอำนาจหน้าที่การบริหารให้เข้ากับผู้ได้บังคับบัญชาและต้องการให้ผู้ได้บังคับบัญชาและต้องการให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้อง

อย่างแท้จริงในกระบวนการตัดสินใจ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชิสา แก้ววิเศษ (2560) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ได้แก่ ด้านการวางแผน สถานศึกษาต้องให้ความรู้ด้านบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาด้วยวิธีการต่างๆ มีการติดต่อประสานงานให้คณะกรรมการสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอเพื่อการเข้าร่วมประชุมวางแผนกำหนดวิสัยทัศน์ แผนปฏิบัติการประจำปี แผนพัฒนาสถานศึกษาระยะสั้นและระยะยาวร่วมวางแผนในการระดมทุน และทรัพยากรทางการศึกษา ร่วมวางแผนงานในการพัฒนาครูและบุคลากรในสถานศึกษา 2) ด้านการดำเนินการ เป็นแกนนำในการระดมทุน ดำเนินการประสานให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิทยากรเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ประสานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) ด้านการประเมินและติดตามผลการทำงานของโรงเรียน ติดตามการบริหารงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนปฏิบัติการประจำปี ผลการประเมินแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการวิจัยแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 หลักการบริหารสถานศึกษาเป็นแนวทางการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาด้านมนุษยสัมพันธ์มีความสามารถในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น จึงใจบุคคลอื่นได้มีความชำนาญในการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา เพื่อร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาส่งเสริมการทำงานร่วมเป็นทีม และการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา นอกจากผู้บริหารซึ่งมีบทบาทสำคัญในสถานศึกษา ครูในสถานศึกษาก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สถานศึกษาก้าวหน้าไปได้ด้วยดี การบริหารในปัจจุบันจึงพยายามหาวิธีที่จะให้การยอมรับและเข้าใจระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชา แนวความคิดหนึ่งของการบริหาร ก็คือการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) ได้ถูกนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษา การบริหารแบบมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดผลดีต่อการควบคุมตนเองและการควบคุมตนเอง จะช่วยให้ครูในสถานศึกษารู้จักพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองในการตัดสินใจ การแสดงออก เทคนิคการควบคุมงาน ตลอดจนทัศนคติและความสารถที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพงศ์ ไชยสิทธิ์. (2552). *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครู และผู้บารากับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัด นครพนม*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนครพนม.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547). *การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสงค์ กลั่นบรม. (2550). *การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐานของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนบ้านแซว อำเภอเชียงแสน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเชียงราย เขต 3*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- พัชรินทร์ เล็กสวัสดิ์. (2549). *การประเมินผลโครงการสุขภาพชุมชนด้วยกระบวนการประเมินผล แบบมีส่วนร่วม (Participatory Evaluation)*. เอกสารประกอบคำบรรยาย โครงการ อบรมเชิงปฏิบัติการกายภาพบำบัดชุมชน เพื่อสุขภาพบุคคล ครอบครัว และชุมชนเนื่อง ในโอกาสครบรอบ 60 ปี ผศ.ปฐมรัตน์ ศักดิ์ศรี. ของกลุ่มพัฒนาความร่วมมือ ท้นตสาธารณสุขระหว่างประเทศ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 18-20 ตุลาคม.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2547). *การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชนองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ*. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2551). *การบริหารโรงเรียนแบบกระจายอำนาจ*. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- สมยศ นาวิการ. (2545). *การบริหารแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และที่แก้ไข. เพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ สำนักงานรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษา พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อัญชิสา แก้ววิเศษ. (2561). *การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21*. วารสาร ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 12(3) , 272-282.
- Cohen, J.M., and Uphoff , N.T. (1977). *Rural Development Participation: Concepts and Measures for Project design, Implementation and Evaluation*. New York: the Rural Development Committee, Center for International Studies, Cornell University.
- Hodgkinson, C. (1991). *Educational Leadership: The Moral Art*. Albany. New York: State University of New York.
- Jonh W. Newtrom, Keith Davis. (1993). *Organizational Behavior Human Behavior at Work*. United stated of America: The McGrew-Hill Inc.